

การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภотаเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Solid Waste Management Using Buddhist Innovation in Ban Nong Suang
Moo 5, Nong Khanak Subdistrict, Tha Ruea District,
Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม¹ อรชร ไกรจักร² กรรณิการ์ ชาวเงิน³ พระมหาวรญาณ ศรีชัย⁴
พระมหาวุฒิชัย บุญถึง⁵ และพระมหานุกูล อริยธรรมวัฒนา⁶

Maechee Kritsana Raksachom, Orachon Kraichakr, Kannikar Khaw-ngern,
Pramaha Warantorn Srikhuy, Phranmaha Wuthichai Bunthuong and
Phrmaha Nugoon Ariyadhammawattana

Received: May 20, 2024

Revised: August 09, 2024

Accepted: September 03, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภотаเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) จัดการขยะมูลฝอยโดยใช้ นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภотаเรือ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา และ 3) ประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนอง สรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภотаเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูลและปฏิบัติการวิจัย ตามแผนปฏิบัติการ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาขยะ มูลฝอยในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบ ทั้งขยะมูล

¹⁻⁶ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Kritsana.rak@mcu.ac.th, Tel 089-8982862

ฝอยเคลื่อนกลาดตามถนน คลองน้ำ บางรายกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาจนเพื่อนบ้านได้รับผลกระทบ ผู้นำชุมชนไม่นำพาประชาชนจัดการขยะมูลฝอย โดยปล่อยให้ประชาชนจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเอง 2) ผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 พบว่า นวัตกรรมวิถีพุทธ “L A T E Model” ถูกนำไปใช้ ณ บ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 เพื่อการจัดการขยะ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย (L=Listening) การอภิปรายประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าวสู่การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (T = Thinking) การจัดการขยะมูลฝอย (A = Action) การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย (E = Effort) 3) ผลประเมินการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 พบว่า การจัดการขยะโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธโดยภาพรวมอยู่ในระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด และส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง หมู่บ้านสะอาด

คำสำคัญ: การจัดการขยะมูลฝอย, นวัตกรรมวิถีพุทธ, พระนครศรีอยุธยา

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the problems of solid waste in Ban Nong Suang Moo 5, Nong Khanak Subdistrict, Tha Ruea District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; 2) to manage solid waste using Buddhist innovation in Ban Nong Suang Moo 5, Nong Khanak Subdistrict, Tha Ruea District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province; and 3) to evaluate the results of solid waste management using Buddhist innovation in Ban Nong Suang Moo 5, Nong Khanak Subdistrict, Tha Ruea District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Action research was conducted. The research instruments were interviews and assessment forms. Data were collected and research was conducted according to the action plan. The data was then analyzed. The research results found that 1) the results of study on the problems of solid waste in Ban Nong Suang Moo 5 found that most people were irresponsible, throwing solid waste over the roads and canals. Some people disposed their solid waste by burning it, which affected their neighbors. The community leader did not lead the people to manage their solid waste by letting the people manage their solid waste by themselves; 2) the results of solid waste management using Buddhist innovation in

Ban Nong Suang Moo 5 found that the Buddhist innovation “L A T E Model” was applied in Ban Nong Suang Moo 5 for solid waste management. There were 4 steps: learning the concept of solid waste management (L = Listening), discussing solid waste issues to move towards solid waste management in the community (T = Thinking), solid waste management (A = Action), and building morale in solid waste management (E = Effort); 3) the results of the evaluation of solid waste management using Buddhist innovation in Ban Nong Suang Moo5 found that overall solid waste management using Buddhist innovation was at the highest level of knowledge and understanding, resulting in a reduction in the amount of solid waste and a clean village.

Keywords: Solid Waste Management, Buddhist Innovation, Phra Nakhon Si Ayutthaya

บทนำ

เมื่อปี พ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา กรมควบคุมมลพิษ ได้เปิดเผยข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของชุมชนในประเทศไทยว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 26.95 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ 9.31 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้อง 10.17 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดไม่ถูกต้อง 7.47 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง 28.23 ล้านตัน ซึ่งมีปริมาณมากกว่าปี พ.ศ. 2565 ถึง 1 ล้านตัน เพราะพ.ศ. 2565 มีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นเพียง 25.70 ล้านตันเท่านั้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) ปัญหาขยะดังกล่าวนี้ อาจก่อให้เกิดผลกระทบในหลายมิติ ได้แก่ 1) มิติด้านสุขภาพ ขยะมูลฝอยอาจกลายเป็นพาหะนำเชื้อโรคมารสู่มนุษย์ หรือส่งกลิ่นเหม็นรบกวนการดำเนินชีวิตของประชาชน 2) มิติด้านสิ่งแวดล้อม ขยะมูลฝอยส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคน สัตว์ และธรรมชาติ 3) มิติด้านเศรษฐกิจ หน่วยงานภาครัฐอาจเสียงบประมาณในการกำจัดขยะมูลฝอยโดยไม่จำเป็น 4) มิติด้านสังคม ขยะมูลฝอยอาจกลายเป็นเชื้อเพลิงไหม้อาคารบ้านเรือนและสถานที่สาธารณะ จะเห็นได้ว่า ปัญหาขยะมูลฝอยส่งผลกระทบในมิติต่าง ๆ และหากไม่ได้รับการแก้ไข ผลกระทบอาจเกิดขึ้นในวงกว้างมากขึ้น

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองสำคัญในทางประวัติศาสตร์ไทยเพราะเคยเมืองหลวงของประเทศไทยในอดีต ศาสนสถานสำคัญของเมืองอยุธยาได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องจนถึง

ปัจจุบันและกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ นักท่องเที่ยวจำนวนมากจึงเดินทางมาท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิ่งที่ตามมาพร้อมกับนักท่องเที่ยวคือ ขยะมูลฝอยที่เกลื่อนกลาดรอบ โบราณสถานจนทำลายทัศนียภาพที่สวยงาม (Thai PBS, 2566) ด้วยเหตุนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัด พระนครศรีอยุธยาจึงได้สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนโครงการ “อยุธยาเมือง สะอาด” มุ่งเก็บขยะมูลฝอย ทำความสะอาด ปรับภูมิทัศน์สถานที่สำคัญให้สะอาดสวยงาม (จังหวัด พระนครศรีอยุธยา, 2566) จะเห็นได้ว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเล็งเห็นความสำคัญของการ จัดการขยะ ความสะอาดของบ้านเมือง

คณะผู้วิจัยเมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณทุนวิจัย จึงได้เดินทางลงพื้นที่สำรวจตำบล หนองขนาก อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กำหนดไว้ในโครงการวิจัย การลง พื้นที่สำรวจสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในเบื้องต้น ในตำบลหนองขนาก อำเภอบางบาล พบว่า บ้าน หนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนาก ไม่มีกระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง มี ร่องรอยการเผาขยะมูลฝอยริมคลองระพีพัฒน์ มีขยะมูลฝอยบางส่วนตกหล่นอยู่ริมคลอง ประชาชน บางส่วนเผาขยะมูลฝอยบริเวณหน้าบ้านของตน ไม่รักษาความสะอาดหน้าบ้าน ข้อเท็จจริงดังกล่าว นี้สะท้อนให้เห็นว่า โดยภาพรวมแล้ว บ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ไม่มีกระบวนการบริหารจัดการขยะ มูลฝอย อย่างไรก็ดี ก่อนสร้างสรณคัตกรรมวิถีพุทธสำหรับจัดการขยะมูลฝอย คณะผู้วิจัยได้ ทบทวนงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยในอดีตมุ่งสร้างสรณคัตกรรมสังประดิษฐ์สำหรับ จัดการขยะ เช่น งานวิจัยของจิรพรรณ นิลทองคำ (2566) ได้ศึกษาวัฒนธรรมจัดการขยะของวัดถ้ำ สิงโตทอง ได้แก่ ถึงขยะพูดได้ ถึงปัญหักแบบฝาปิด แก้อ้อลิ้นชัก และมีงานวิจัยบางเรื่องที่ศึกษาการ นำขยะรีไซเคิลมาทำเป็นนวัตกรรมการศิลปะ เช่น งานวิจัยของสหทยา วิเศษ และคณะ (2562) แต่ยังไม่ พบงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรณคัตกรรมวิถีพุทธ และนำนวัตกรรมวิถีพุทธไปใช้ในการ จัดการขยะเลย ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้สร้างสรณคัตกรรมวิถีพุทธสำหรับจัดการขยะมูลฝอย โดยบูรณาการหลักการจัดการขยะมูลฝอย 4 หลักการ ได้แก่ การคัดแยกขยะ การจัดการขยะตาม หลัก 3 Rs หน้าบ้านน่ามอง บ้านสวยเมืองสะอาด ร่วมกับหลักพุทธธรรม 3 หลักธรรม ได้แก่ ปัจจยั แห่งสัมมาทิฎฐิ สัมมปธาน อธิธิบาท ตามวิธีบูรณาการของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธรรมจิตโต) คือ การปรับพระพุทศาสนาเข้าหาศาสตร์ (พระธรรมโกศาจารย์, 2553) ผลการบูรณา การ คือ การได้นวัตกรรมวิถีพุทธ “L A T E Model” สำหรับจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การนำนวัตกรรมวิถีพุทธไปใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยในบ้านหนอง สรวง หมู่ที่ 5 น่าจะช่วยแก้ไขปัญหามลพิษในบ้านหนองสรวงได้ ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมี เป้าหมายเพื่อจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้วัตรกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้วัตรกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิด Gerald Susman (วรรณดี สุทธิสาร, 2562) กำหนดพื้นที่วิจัย คือ บ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้
 - 1) ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2) สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน
 - 3) นำเสนอแบบสัมภาษณ์และแบบประเมินต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน พร้อมกับปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างไรก็ดี สำหรับแบบประเมิน คณะผู้วิจัยได้นำคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อจากผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่า IOC (Index of Item Objective Congruency) ผลการหาค่า IOC คือ ข้อคำถามทุกข้อได้ค่า IOC 1.00 และได้ นำแบบประเมินไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มอาสาสมัคร จำนวน 30 คน ในตำบลบ้านป้อม อำเภพระนครศรีอยุธยา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผลการตรวจเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบประเมินที่ใช้ในการวิจัยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .915

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มอาสาสมัคร คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้นำชุมชน และประชาชน 13 คน ในบ้านหนองสรวง ตามกลยุทธ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และรับสมัครกลุ่มอาสาสมัคร คือ ประชาชน 30 คน ในบ้านหนองสรวง เข้าร่วมโครงการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและปฏิบัติการวิจัย ดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Gerald Susman 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวินิจฉัยปัญหา (Diagnosing) สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชน 13 คน พร้อมกับสังเกตบริบทพื้นที่ของหมู่บ้าน เพื่อศึกษาสภาพปัญหา

ขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง 2) การวางแผน (Action plan) วางแผนการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง และ 3) การปฏิบัติการ (Taking Action) ขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง ระหว่างวันที่ 23 มีนาคม-7 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 แบ่งการปฏิบัติการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 24 มีนาคม-6 เมษายน ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 7-20 เมษายน ระยะที่ 3 ระหว่างวันที่ 21 เมษายน-6 พฤษภาคม 4) การประเมินผล (Evaluation) ขอความร่วมมือให้ประชาชนประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ในบ้านหนองสรวง และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้สะท้อนความสำเร็จที่เกิดขึ้น และอภิปรายกิจกรรมที่ผ่านมา

ตารางที่ 1 การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ

นวัตกรรมวิถีพุทธ “ L A T E Model ”	กลุ่มเป้าหมาย	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
L = Listening การเรียนรู้แนวคิด การจัดการขยะมูลฝอย	ประชาชน 30 คน	- เข้าใจความหมายและประเภทของขยะมูลฝอย - เข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย - เข้าใจการจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3 Rs
T = Thinking การอภิปรายประเด็น ปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าว สู่การจัดการขยะมูลฝอย	ประชาชน 30 คน	- ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอย - เห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง - คิดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย - กำหนดกฎกติกาจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน
A = Action การจัดการขยะมูลฝอย	ประชาชน 30 คน	- คัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกต้อง - บริเวณหน้าบ้านน่ามอง - ชุมชนสะอาดสวยงาม - แม่น้ำรอบชุมชนสะอาดไม่มีขยะมูลฝอย - ขยะมูลฝอยในชุมชนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ - มีทักษะด้านการทำกระถางปลูกผัก
E = Effort การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย		

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง

2) ใช้หลักการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Narrative analysis) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้วัตรกรรมวิธีพุทธในบ้านหนองสรวง 3) ใช้หลักการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลการประเมินการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้วัตรกรรมวิธีพุทธในบ้านหนองสรวง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอนาทม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง มี 3 ประเด็นดังนี้

1.1 สภาพปัญหาขยะมูลฝอย พบว่า บ้านหนองสรวง ประสบปัญหาขยะมูลฝอย 3 ประการ ได้แก่ 1) การทิ้งขยะมูลฝอยริมถนน 2) การทิ้งขยะมูลฝอยลงในคลองน้ำ 3) การเผาขยะมูลฝอย จนก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ ดังคำกล่าวที่ว่า “บางคนชอบนำขยะมาทิ้งในแม่น้ำลำคลอง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2567, 2 มีนาคม) “ชาวบ้านเผาขยะ ทิ้งขยะตามลำคลอง ถนน ทำให้สกปรก” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2567, 2 มีนาคม)

1.2 สาเหตุการเกิดขึ้นของปัญหาขยะมูลฝอย พบว่า สาเหตุที่ทำให้บ้านหนองสรวง ประสบปัญหาขยะมูลฝอย มี 3 ประการ ดังนี้ 1) การขาดจิตสำนึก ประชาชนในบ้านหนองสรวงมีความแตกต่างทางความคิด บางคนให้ความสำคัญกับการจัดการขยะมูลฝอย บางคนขาดจิตสำนึกไม่มีความรับผิดชอบ ทิ้งขยะมูลฝอยตามถนน ดังคำกล่าวที่ว่า “บางคนมีความรับผิดชอบ บางคนขาดความรับผิดชอบ มักทิ้งขยะข้างถนน บางคนตัดกิ่งไม้แล้วนำมาทิ้งข้างถนน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2567, 2 มีนาคม) 2) การไม่ให้ความร่วมมือ ประชาชนโดยส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบต่อขยะมูลฝอยเคลื่อนกลาดตามอำเภอใจ ไม่คัดแยกขยะมูลฝอย แม้องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาก มีนโยบายจัดเก็บขยะมูลฝอยตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดยเก็บค่าค่าธรรมเนียมเดือนละ 30 บาท แต่ประชาชนโดยส่วนใหญ่กลับไม่ยอมเข้าร่วมโครงการ เพราะไม่ต้องการจ่ายค่าธรรมเนียม ดังคำกล่าวที่ว่า “คนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ บางรายไม่ยอมลงชื่อรับถังขยะจากอบต. เพราะกลัวเสียเงินเดือนละ 30 บาท” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11, 2567, 23 มีนาคม) “คนในชุมชนขาดความรับผิดชอบต่อขยะเคลื่อนกลาดตามสถานที่ต่าง ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12, 2567, 23 มีนาคม) 3) การขาดผู้นำ บ้านหนองสรวงขาดผู้นำชุมชนนำพาประชาชนจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนไม่ได้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยแก่

ประชาชน ด้วยเหตุนี้ ประชาชนจึงขาดความรู้ และต้องรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า “ผู้นำชุมชนไม่พาทำ ไม่มาให้ความรู้แก่คนในชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2567, 2 มีนาคม)

1.3 ผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอย พบว่า ผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอยมี 2 ประการ ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านคุณภาพชีวิต ประชาชนบางคนรู้สึกรำคาญเมื่อได้สูดดมกลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอย หรือกลิ่นควันเผาขยะมูลฝอย ดังคำกล่าวที่ว่า “ขยะส่งกลิ่นเหม็นจนก่อให้เกิดความรำคาญ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2567, 2 มีนาคม) “บางคนจัดการขยะโดยใช้วิธีเผา จึงทำให้เกิดมลพิษ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2567, 2 มีนาคม) 2) ผลกระทบด้านภูมิทัศน์ของชุมชน ประชาชนบางคนนำขยะมูลฝอยมาทิ้งเกื่อนกลางตริมถนน ริมคลอง ส่งผลให้ภูมิทัศน์ของชุมชนไม่สะอาดสวยงาม ดังคำกล่าวที่ว่า “ภูมิทัศน์มองดูไม่สวยงาม ริมถนนเกื่อนกลางไปด้วยขยะ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2567, 2 มีนาคม)

2. ผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอนาคู จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า คณะผู้วิจัยได้สร้างสรรค์นวัตกรรมวิถีพุทธ สำหรับจัดการขยะมูลฝอย โดยบูรณาการหลักการจัดการขยะมูลฝอย 4 หลักการ ได้แก่ การคัดแยกขยะ การจัดการขยะตามหลัก 3 Rs บ้านบ้านน่ามอง บ้านสวยเมืองสะอาด ร่วมกับหลักพุทธธรรม 3 หลักธรรม ได้แก่ ปัจจยแห่งสัมมาทิฐิ สัมมปธาน อิทธิบาท ตามวิธีบูรณาการของพระพรหมบัณฑิต คือ การปรับพระพุทธศาสนาเข้าหาศาสตร์ (พระธรรมโกศาจารย์, 2553) ผลการบูรณาการ คือ การได้นวัตกรรมวิถีพุทธ “L A T E Model” ต่อมา คณะผู้วิจัยได้นวัตกรรมวิถีพุทธ “L A T E Model” ไปจัดการขยะมูลฝอย ณ บ้านหนองสรวง ระหว่างวันที่ 23 มีนาคม-7 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 46 วัน มี 4 ขั้นตอนดังนี้

2.1 การเรียนรู้แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย (L = Listening) ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2567 คณะผู้วิจัยได้จัดพิธีปฐมนิเทศโครงการวิจัย ณ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาก โดยได้รับความอนุเคราะห์จากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาก มาเป็นประธานในพิธี และมีประชาชนในบ้านหนองสรวงสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการจำนวน 30 คน ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีแก่ประชาชน

2.2 การอภิปรายประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าวสู่การจัดการขยะมูลฝอย (T = Thinking) วิทยากรได้จุดประกายความคิดเพื่อให้ประชาชนตระหนักว่า การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง เป็นหน้าที่ของทุกคนเพราะเป็นผู้ก่อขยะมูลฝอยด้วยตนเอง ต่อมา คณะผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชนร่วมกับประชาชน มี 5 กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ 1 การคัดแยกขยะ กิจกรรมที่ 2 การจัดการขยะตามหลัก 3 Rs กิจกรรมที่ 3 หน้าบ้านน่ามอง กิจกรรมที่ 4 เรียนรู้การทำกระถางปลูกผักจากยางรถยนต์ กิจกรรมที่ 5 พัฒนาชุมชน

ภาพที่ 1 การปฐมนิเทศเปิดโครงการวิจัย แหล่งที่มา: คณะผู้วิจัย

2.3 การจัดการขยะมูลฝอย (A = Action) แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 24 มีนาคม-6 เมษายน ระยะที่ 2 ระหว่างวันที่ 7 เมษายน-20 เมษายน ระยะที่ 3 ระหว่างวันที่ 21 เมษายน- 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 ดังนี้

การจัดการขยะมูลฝอย ระยะที่ 1 มีรายละเอียดดังนี้ 1) กิจกรรมคัดแยกขยะ ประชาชนบางรายคัดแยกขยะอินทรีย์เพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ บางรายนำไปทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ปลูกผักสวนครัว คัดแยกขยะรีไซเคิลเพื่อจำหน่ายให้กับธนาคารขยะรีไซเคิล หรือผู้รับซื้อทั่วไปคัดแยกขยะอันตรายเพื่อนำไปแลกไข่ไก่ กับเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาก และคัดแยกขยะทั่วไปเพื่อส่งมอบให้กับเจ้าหน้าที่เก็บไปกำจัดอย่างถูกต้อง 2) กิจกรรมจัดการขยะตามหลัก 3 Rs ประชาชนใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก เพื่อลดปริมาณถุงพลาสติก 3) กิจกรรมหน้าบ้านน่ามอง ประชาชนทำความสะอาดบริเวณบ้าน ดยหญ้า ตัดแต่งกิ่งไม้ และทำความสะอาดถนนสาธารณะ หน้าบ้าน

ภาพที่ 2 กิจกรรมจัดการขยะ (คัดแยกขยะ จัดการขยะตามหลัก 3 Rs หน้าบ้านน่ามอง)

แหล่งที่มา: คณะผู้วิจัย

การจัดการขยะมูลฝอยระยะที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้ เนื่องด้วยกิจกรรมคัดแยกขยะ กิจกรรมจัดการขยะตามหลัก 3 Rs กิจกรรมหน้าบ้านนำมอง เป็นกิจกรรมที่ประชาชนทำอยู่ประจำทุกวัน แม้จะเข้าสู่ระยะที่ 2 ประชาชนยังคงคัดแยกขยะ จัดการขยะตามหลัก 3 Rs รักษาความสะอาดหน้าบ้าน ปรับภูมิทัศน์บ้านให้สะอาดสวยงามเช่นเดิม แต่ในการจัดการขยะมูลฝอยระยะที่ 2 นี้ คณะผู้วิจัยได้เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้การทำกระถางปลูกผักจากยางรถยนต์ ด้วยเหตุนี้ในวันอาทิตย์ ที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2567 คณะผู้วิจัยได้เชิญวิทยากรจากเทศบาลตำบลหนองคัน มาให้ความรู้แก่ประชาชน พร้อมกับมอบหมายให้ประชาชนฝึกทำกระถางปลูกผัก

ภาพที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้การทำกระถางปลูกผักจากยางรถยนต์ แหล่งที่มา: คณะผู้วิจัย

การจัดการขยะมูลฝอยระยะที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้ เนื่องด้วยกิจกรรมคัดแยกขยะ กิจกรรมจัดการขยะตามหลัก 3 Rs กิจกรรมหน้าบ้านนำมอง เป็นกิจกรรมที่ประชาชนทำประจำทุกวัน แม้จะเข้าสู่ระยะที่ 3 ประชาชนยังคงคัดแยกขยะ จัดการขยะตามหลัก 3 Rs รักษาความสะอาดหน้าบ้าน ปรับภูมิทัศน์บ้านให้สะอาดสวยงามเช่นเดิม แต่ในการจัดการขยะมูลฝอยระยะที่ 3 นี้ คณะผู้วิจัยได้เพิ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชน ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2567 คณะผู้วิจัยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนา และประชาชนได้ร่วมกันพัฒนาชุมชน ด้วยการทำความสะอาดศาลาประชาคมบ้านหนองสรวง ตัดหญ้า กวาดถนนภายในชุมชน ตัดแต่งกิ่งไม้บริเวณรอบถนน และเก็บขยะที่ตกหล่นตามถนน

ภาพที่ 4 กิจกรรมพัฒนาชุมชน แหล่งที่มา: คณะผู้วิจัย

2.4 การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย (E = Effort) คณะผู้วิจัยได้ให้กำลังใจประชาชนทางไลน์กลุ่ม ลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมตามครัวเรือนต่าง ๆ และโพสต์ภาพโปสเตอร์ ธรรมชาติกับการจัดการขยะลงในไลน์กลุ่มตลอดระยะเวลา 46 วัน

3. การประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอนาคู จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีประชาชนตอบแบบประเมิน 30 คน และทำให้ทราบผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	4	20.00
หญิง	26	80.00
รวม	30	100

จากตารางที่ 2 จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 30 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ในขณะที่เป็นเพศชาย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามช่วงอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
20-30 ปี	4	13.33
31-40 ปี	1	3.33
41-50 ปี	8	26.66
51-60 ปี	9	30.00
61-70 ปี	8	26.66
รวมทั้งสิ้น	30	100

จากตารางที่ 3 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบประเมิน พบว่า ส่วนมากมีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมา ช่วงอายุที่มีจำนวนเท่ากัน 8 คน คือ อายุระหว่าง 41-50 ปี และ 61-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	2	6.66
มัธยมตอนต้น	9	30.00
มัธยมตอนปลาย	9	30.00
ปริญญาตรีขึ้นไป	10	33.33
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 4 ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบประเมิน พบว่า ส่วนมากจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา จบการศึกษาระดับมัธยมตอนต้น จำนวน 9 คน จบการศึกษาระดับมัธยมตอนปลาย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบประเมิน จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ประกอบการ	3	10.00
รับราชการ	2	6.66
ลูกจ้าง	13	43.33
ค้าขาย	4	13.33
รับจ้างทั่วไป	8	26.66
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 5 อาชีพของผู้ตอบแบบประเมิน พบว่า ส่วนมากเป็นลูกจ้าง จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 43.33 รองลงมาคืออาชีพ รับจ้างทั่วไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 26.66 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินการจัดการขยะในบ้านหนองสรวงโดยใช้นวัตกรรม วิถีพุทธในภาพรวม

คำถามรายด้าน	ระดับความรู้ความเข้าใจ		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
การเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย (L=Listening)	4.92	0.26	มากที่สุด
การอภิปรายประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าวสู่การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (T = Thinking)	4.82	0.38	มากที่สุด
การจัดการขยะมูลฝอย (A = Action)	4.80	0.45	มากที่สุด
การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย (E = Effort)	4.92	0.26	มากที่สุด
รวม	4.80	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การอภิปรายประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าวสู่การจัดการขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ตามลำดับ

นอกจากนี้ ประชาชนได้กล่าวว่า การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิธีพุทธส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง ชุมชนสะอาด ดังคำกล่าวที่ว่า “ก่อนโครงการ ขยะไม่ได้แยก ทั้งรวมกัน หลังโครงการ หน้าบ้านน่ามอง ปริมาณขยะลดลง” (ผู้เข้าร่วมวิจัย คนที่ 12, 2567, 7 พฤษภาคม) “ก่อนโครงการ มีขยะปริมาณมาก หลังโครงการ ปริมาณขยะลดลง มีความรู้ในการคัดแยกขยะทุกประเภท มีรายได้จากการขายขยะ” (ผู้เข้าร่วมวิจัยคนที่ 25, 2567, 7 พฤษภาคม)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอนาคู จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพปัญหาขยะมูลฝอยในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอนาคู มี 3 ประเด็นดังนี้ 1) สภาพปัญหาขยะ ประชาชนโดยส่วนมากขาดความรับผิดชอบ ทั้งขยะมูลฝอยบริเวณริมถนน คลองน้ำ และเผาขยะมูลฝอย จนก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศ 2) สาเหตุการเกิดขึ้นของปัญหาขยะมูลฝอย ประชาชนโดยส่วนมากขาดจิตสำนึก ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย และไม่มีผู้นำชุมชนพาทำกิจกรรม จัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม 3) ผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอย ประชาชนบางคนกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาเพื่อบ้านจึงรู้สึกไร้ค่าถูกกลั่นแกล้งจากการควั่นเผาขยะมูลฝอย นอกจากนี้ ขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งเกลื่อน

กลาตตามถนน ส่งผลให้ภูมิทัศน์ชุมชนไม่สะอาดสวยงาม ทั้งนี้เพราะประชาชนในบ้านหนองสรวง ไม่ได้ตระหนักว่า ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่ควรได้แก้ไข จึงปล่อยให้ปัญหาขยะมูลฝอยเรื้อรังมาอย่างยาวนาน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านส่วสดี ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ของระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี และคณะ (2563) ในบางประเด็นที่ว่า ในอดีตชุมชนบ้านส่วสดีประสบปัญหาขยะมูลฝอย ซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยดังกล่าว มีสาเหตุหลายประการด้วยกัน เช่น ประชาชนทิ้งขยะมูลฝอยเกลื่อนกลาด กำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีเผา ชุมชนบ้านส่วสดีไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยส่วนรวม

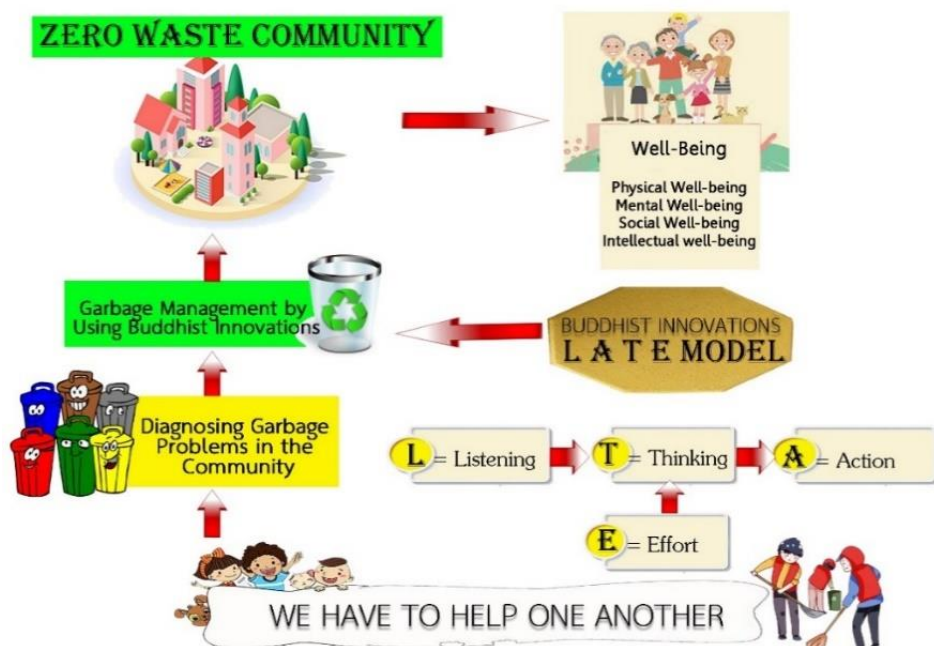
2. ผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การจัดการขยะมูลฝอยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเรียนรู้แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอย 2) การอภิปรายประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าวสู่การจัดการขยะมูลฝอย 3) การจัดการขยะมูลฝอย 4) การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย ระหว่างวันที่ 23 มีนาคม-7 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 46 วัน ทั้งนี้เพราะการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน จะประสบความสำเร็จได้ ต้องเริ่มต้นจากการให้ความรู้ จุดประกายความคิด หรือพูดให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย นำพาประชาชนจัดการขยะมูลฝอยอย่างจริงจัง พร้อมกับให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลปะอว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ” ของประเสริฐ บันจันธัฐ (2566) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของตำบลปะอว มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การถอดบทเรียนจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่ประสบความสำเร็จ เรื่องการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 2) การดำเนินการโครงการประชารัฐร่วมใจ 3) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้การคัดแยกขยะมูลฝอย 4) การถวายผ้าป่าขยะรีไซเคิล 5) การส่งเสริมให้ประชาชนคัดแยก และขายขยะรีไซเคิล โดยมีเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลปะอว เข้าไปรับซื้อขยะรีไซเคิลจากประชาชนที่ครัวเรือน การดำเนินงานบริหารจัดการขยะมูลฝอยของตำบลปะอว ส่งผลให้ชุมชนมีปริมาณขยะมูลฝอยลดลง ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายขยะรีไซเคิล

3. การประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขาก อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย (L=Listening) การอภิปรายประเด็นปัญหาขยะมูลฝอยเพื่อก้าวสู่การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (T = Thinking) การจัดการขยะมูลฝอย (A = Action) การเสริมสร้างกำลังใจในการจัดการขยะมูลฝอย (E = Effort) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ประชาชนได้

กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของบ้านหนองสรวงไว้ว่า การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง ชุมชนสะอาด ทั้งนี้เพราะการจัดการขยะโดยนวัตกรรมวิถีพุทธ ครอบคลุมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ หมายความว่า ก่อนเริ่มจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ประชาชนได้เรียนรู้วิธีการจัดการขยะมูลฝอย และเมื่อจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ประชาชนได้รับกำลังใจจากคณะผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ณ บ้านหนองสรวง ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายรายชุมชน: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอบุรณรัมย์ จังหวัดขอนแก่น” ของเพ็ญญา คำมัจฉา และจำลองโพธิ์บุญ (2565) พบว่า โครงการจัดการขยะมูลฝอย และขยะอันตรายขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง ประสบความสำเร็จได้เพราะผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ตระหนักถึงผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอย ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือ หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนส่งเสริม

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ใหม่ แหล่งที่มา: คณะผู้วิจัย

จากภาพข้างต้น สามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาชุมชนให้ปลอดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) มีกระบวนการตามขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเชิงวิเคราะห์ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน (Diagnosing Garbage Problems in the Community) ผู้นำชุมชนต้องศึกษาปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างถ่องแท้ กล่าวคือ ศึกษาสภาพปัญหาขยะมูลฝอย สาเหตุการเกิดขึ้นของปัญหาขยะมูลฝอย และผลกระทบจากปัญหาขยะมูลฝอย

2. การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ (Waste Management by Using Buddhist Innovations) ผู้นำชุมชนวางกระบวนการจัดการขยะมูลฝอย และจัดการขยะมูลฝอยตามขั้นตอนของนวัตกรรมวิถีพุทธ 1) L = Listening หมายถึง ผู้นำชุมชนจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ประชาชน 2) T = Thinking หมายถึง ผู้นำชุมชนนำเสนอปัญหาขยะมูลฝอยภายในชุมชนแก่ประชาชนเพื่อสร้างการรับรู้ พูดโน้มน้าวให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการจัดการขยะมูลฝอย ระดมสมองค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย และกำหนดกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน 3) A = Action หมายถึง ผู้นำชุมชนและประชาชน ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมจัดการขยะ เช่น กิจกรรมคัดแยกขยะมูลฝอย กิจกรรมใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก กิจกรรมหน้าบ้านน่ามอง กิจกรรมพัฒนาชุมชน 4) E = Effort หมายถึง ในระหว่างดำเนินการกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอย ผู้นำชุมชนให้กำลังใจประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ

3. ชุมชนปลอดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste Community) เมื่อการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ชุมชนจะกลายเป็นชุมชนปลอดขยะเหลือศูนย์ สะอาด สวยงาม นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนจะมีสุขภาวะด้านร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง (Physical Well-being) เพราะไม่ได้สูดดมกลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอย หรือกลิ่นคับจากการเผาขยะมูลฝอย มีสุขภาวะด้านจิตใจที่แจ่มใส (Mental Well-being) เพราะได้อยู่อาศัยในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมดี มีสุขภาวะด้านสังคมที่ดี (Social Well-being) เพราะไม่ได้ทะเลาะเบาะแว้งเรื่องการเผาขยะมูลฝอย หรือเรื่องการจัดขยะมูลฝอยเกลื่อนกลาด และมีสุขภาวะด้านปัญญาที่ดี (Intellectual well-being) เพราะได้ฝึกสติในขณะที่ทำกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอย

จะอย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนให้ปลอดขยะเหลือศูนย์ จะเกิดขึ้นได้ มีเพียงหนึ่งประโยคเท่านั้นว่า พวกเราต้องช่วยกัน (We Have to Help One Another) หมายความว่า พวกเราทุกคนช่วยกันพัฒนาชุมชนให้ปลอดขยะ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่ผลักภาระการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนาท ควรกำหนดนโยบายและแผนการจัดการขยะมูลฝอยใน 10 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ พร้อมกับแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการกำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและแผนอย่างเป็นรูปธรรม
2. คณะกรรมการหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้าน ในตำบลหนองขนาท ควรทำประชาคมร่วมกับประชาชน เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในหมู่บ้านของตน และกำหนดกฎกติกาในการทำกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้ เพื่อให้หมู่บ้านปลอดขยะ สะอาดสวยงาม และสอดคล้องกับนโยบาย และแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองขนาท
3. โรงเรียนในตำบลหนองขนาท ควรกำหนดนโยบาย และแผนการพัฒนาโรงเรียนปลอดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste School) เพื่อให้คณะครูและนักเรียน ได้ร่วมกันจัดการขยะมูลฝอยในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. คณะกรรมการหมู่บ้าน 10 หมู่บ้าน ในตำบลหนองขนาท ควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ จากบทความวิจัยนี้ ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในหมู่บ้านของตน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้ปลอดขยะอย่างยั่งยืน
2. ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูในโรงเรียน ตำบลหนองขนาท ควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในโรงเรียน และนำไปเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาหน้าที่พลเมือง
3. พระสงฆ์ที่จำพรรษาตามวัดต่าง ๆ ในตำบลหนองขนาท ควรนำองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธ ไปอบรมสั่งสอนประชาชนเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเพื่อให้ประชาชนมีกำลังใจ ในการทำกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยตามข้อกำหนดของหมู่บ้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). ระบบสารสนเทศ ด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. เข้าถึงได้จาก <https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php?year=2566>

- จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จับมือกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อนโครงการ “อยุธยาเมืองสะอาด” พร้อมขอเชิญชวนพี่น้องลูกหลานร่วมกันรักษาความสะอาด พร้อมกันทุกพื้นที่. เข้าถึงได้จาก <https://ww2.ayutthaya.go.th/news/detail/14073>
- จิรพรรณ นิลทองคำ. (2566). นวัตกรรมจัดการขยะในวัดถ้ำสิงโตทอง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์. 8(6), 126-138.
- ประเสริฐ บันจันอัฐ. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลปะอาว อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(1), 91-106.
- ผู้เข้าร่วมวิจัยคนที่ 12. (2567, 7 พฤษภาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้ทำการสะท้อนผล).
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 11. (2567, 23 มีนาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์).
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 12. (2567, 23 มีนาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์).
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (2567, 2 มีนาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์).
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (2567, 2 มีนาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์).
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (2567, 2 มีนาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอกำแพง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชีกฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์).

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (2567, 2 มีนาคม). การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้นวัตกรรมวิถีพุทธในบ้านหนองสรวง หมู่ที่ 5 ตำบลหนองขนก อำเภอนาทม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (แม่ชี กฤษณา รักษาโณม และคณะ, ผู้สัมภาษณ์).
- พระธรรมโกศาจารย์. (2553). *วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญญา คำมัจฉา และจำลองโพธิ์บุญ. (2565). การประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยและขยะอันตรายชุมชน: กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอบุหล่ง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 22(4), 220-232.
- ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี และคณะ. (2563). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันทา อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารปัญญา*, 27(1), 59-68.
- วรรณดี สุทธิธนากร. (2562). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเพื่อเสริมภาพและการสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สยามปริทัศน์.
- สหทัยา วิเศษและคณะ. การพัฒนานวัตกรรมศิลปะชุมชนจากขยะรีไซเคิล โดยการใช้มีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 7(1), 80-99.
- Thai PBS. (2566). *ขยะเคลื่อนโบราณสถานอยุธยา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipbs.or.th/program/KeepAround/episodes/97498>

